

Mikä Maailmankatsomus Sinulla On?

(Pekka Ervastian pitämä esitelmä.)

Meidän aikanamme on paljon ihmisiä, jotka kohauttavat olkapäitään, jos ruvetaan puhumaan maailmankatsomuksesta. erityisestä maailmankatsomuksesta, joka olisi ihmiselle tarpeen. Heidän mielestään kysymys sellainen, kuin kysymys maailmankatsomuksesta, on joutava. ”Vieläkö hankkia itselleen maailmankatsomusta?” he sanovat. ”Onhan meillä itse käytännöllinen elämä edessämme eletävänä kaikkine puuhineen ja huolineen, eikö siinä ole tarpeeksi, mitä vielä maailmankatsomuksella? Johan on nähty esimerkkejä siitä, että ihminen, joka syvästi on ruvennut ajattelemaan maailmanarvotusta. Jumalan ja oman elämänsä salaisuutta, vähitellen on joutunut niin harhaan, että järkensä on mennyt sekaisin. Kun on sellaisia esimerkkejä, niin miksikä ottaisimme päällemme vaivan hankkia itsellemme maailmankatsomuksen? Olemmehan kaikki saaneet yhden maailmankatsomuksen valmiina. Meille on pienestä pitäen opetettu kristillistä maailmankatsomusta, ja sitten kun olemme kasvaneet, nähneet maailmaa ja viisastuneet, olemme huomanneet, että tuossa lapsellisessa kristillisessä uskossa on paljon sellaista, johon emme saata luottaa, paljon sellaisia asioita, jotka järjellemme näyttäytyvät vääriksi ja valheellisiksi. Miksikä sitten kannattaisi ruveta sellaisia asioita ajattelemaan? Kyllä maailmassa tulee ihminen ilmankin toimeen. Pääasia on elää tätä elämää ja elää sitä niin käytännöllisesti.

sesti kuin mahdollista.” Tällä tavoin sanovat monet ihmiset ja elävät sen mukaan.

Mutta kuitenkin minä tahtoisin, ettei ole olemassa sitä ihmistä, jolla ei olisi maailmankatsomusta, ja sentähden olenkin asettanut tämän esitelmän aiheeksi kysymyksen: ”Mikä maailmankatsomus sinulla on?” Mielestäni on näet joka ihmisellä oma maailmankatsomuksensa, ja tahdon selittää, mitä sillä tarkotan.

Sana ”maailmankatsomus” on käsitettävä kahdella tavalla. Voimme puima ikäänkuin kahdesta maailmankatsomuksesta, yhdestä sisällisestä, sielullisesta, todellisesta, ja toisesta joka on ihmisen aivoissa, ymmärryksessä. Kaikilla ihmisillä ei ole tämä toinen, ymmärryksen maailmankatsomus vallan selvänä, sen voimme huomata, mutta kaikilla on ainakin sisällinen, sielullinen maailmankatsomus; Mitä minä silloin tällä sanalla ”maailmankatsomus” tarkoitan, selvinnee seuraavasta:

Me, jotka olemme ihmisiä, ajattelevia, tuntevia, tahtovia ihmisyksilöitä, me elämme maailmassa, luonnossa, ihmiskunnassa, joka on ulkopuolelle meitä itseämme. Jokainen meistä on itse yksilöllinen olento, mutta hänen ympärillään on suuri maailma, maailmankaikkeus. ihmiskunta, eläinkunta, koko ympäröivä luonto, josta hän ei sano ”minä”, vaan jota hän kutsuu eri nimillä ja siten erottaa sen itsestään. Jokainen meistä sanoo minäkseen ainoastaan omaa itseään, yksilöllistä tajuntaansa, mutta ei-minäksi eli kaikenmoisilla nimillä hän kutsuu koko muuta maailmaa, ympäröivää luontoa, muita ihmisiä. Ja koska meistä jokainen on tällainen elävä minus, niin jokainen jollakin määrättyllä tavalla suhtautuu ympäristöönsä, luontoon, muuhun ihmiskuntaan, maailmankaikkeuteen. Tämä suhde voi olla erilainen. Me huomaamme, että ihmisiä sen mukaan voidaan luokitella, ja vielä, että sama ihminen voi eri aikoina elä-

mässään olla eri suhteessa tähän ympäristöönsä eli ulkopuoliseen maailmaan. Ihmiset voivat olla maailmaan sellaisessa suhteessa, että heitä voidaan sanoa paholaisiksi, rikollisiksi, joko hetkellisesti tai jatkuvasti. Toisista voi sanoa, että he ovat hyviä, täyttävät velvollisuutensa, toisista taas. että he ovat nerollisia, loistavia valoja muiden pimeydessä, ajattelijoita, taiteilijoita. Muutamat ihmiset ovat kovia ja raakoja, toiset lempeitä ja rakastavia.

Ja samastakin ihmisestä voi sanoa, että hän milloin on paha, itsekäs, milloin noudattaa rakkauden vaatimuksia. Tällä tavoin huomaamme elämän tosiasioista, että jokainen meistä osu josakin määrättyssä suhteessa maailmankaikkeuteen. Tämä suhde voi vaihdella eri aikoina elämässä, mutta siinä on myöskin jonkunmoinen luonne eli pohjasävel. Eikä meidän siis tarvitse muuta kuin kutsua tätä suhdetta maailmankatsomukseksi, ihmisen varsinaiseksi, sisälliseksi maailmankatsomukseksi voidaksemme kaikki myöntää, että joka ihmisellä on oma maailmankatsomuksensa, joka ilmenee hänen jokapäiväisessä elämässään. Se siis on myönnettävä.

Mutta sitten sana ”maailmankatsomus” tavallisesti käytetään toisessa merkityksessä. Sillä tarkotetaan sitä maailmankuvaa, sitä käsitystä luonnosta, maailmankaikkeudesta ja siinä piilevistä voimista, mikä on ihmisellä ajatuksissaan, ymmärryksessään, aivoissaan. Niinhän tavallisesti käytetään sana maailmankatsomus ja meidän on myönnettävä, että tämä on sanan loogillinen merkitys, joka varsinaisesti on yhteydessä inhimillisen ajattelun kanssa. Tässä toisessa merkityksessä kaikilla ihmisillä ei ole yhtä selvänä oma maailmankatsomuksensa. Toisella se on selvempää kuin toisella, toinen on enempi ajatellut, enempi muovailnut maailmankuvaansa, toiselle se on

hämäräpiirteisempi, hän ei ole niin paljon työtä tehnyt ymmärryksellään.

Nyt huomaamme, että koska ihminen on järjellä varusteltu yksilö, joka voi ajatella elämää ja maailmaa ja siten luoda itselleen jonkunmoisen kuvan maailmankaikkeudesta, niin hän myös voi käyttää tätä maailmankäsitystään oman sisällisen maailmankatsomuksensa peittämiseksi. Ihminen voi näet joko järjellään tavoitella kuvaa siitä suhteesta, missä hän totisesti on ympäröivään maailmankaikkeuteen, tai myös käyttää ymmärrystään luodakseen itselleen maailmankatsomuksen, mikä ei ole yhtäpitävä hänen todellisen suhteensa kanssa maailmankaikkeuteen. Sentähden voimme nähdä paljon sellaisia ihmisiä, jotka sanovat omistavansa sen tai sen ylevän maailmankatsomuksen, mutta jotka käytännöllisessä elämässä, kun tulee kysymykseen heidän todellinen suhteensa muihin ihmisiin ja kaikkeuteen, voivat näyttää, että heillä sisällään on aivan toinen maailmankatsomus kuin ymmärryksessään. Tämä on ikävä seikka, mutta se on aivan luonnollinen seuraus siitä, että ihmisellä on kyky ajatuksellaan luoda itselleen erilainen kuva kaikkeudesta kuin hänellä on sielussaan. Mutta toiselta puolen tämä sama ajattelemisen kyky voi suuresti auttaa ihmisen kehitystä. Samalla kun ihminen järjellään voi laatia kuvan elämästä, voi hän, jos tahtoo, vähitellen muovailla omaa todellista suhdettaan yhä enemmän tämän älyllisen maailmankatsomuksen-sa mukaiseksi.

Siis voimme sanoa: jos ihmisellä on jalo maailmankatsomus, voi hän sisässään tahtoa ja koettaa olla yhtä jalo kuin maailmankatsomuksensa, ja vaikka hän samalla tietää ja tuntee, ettei todellinen suhteensa ympäristöön nyt vielä ole sellainen kuin hän tahtoisikin sen olevan niin hän voi kasvattaa itseään ja pyrkiä yhä lähemmäksi elämänihannettaan. Tämänhän jokainen

tiedämme: ihminen voi muuttaa itseään, poistaa itsestään pahaan ja kasvattaa ilmi hyviä puolia, muodostua sellaiseksi kuin hän tahtoo muodostua. Vanha lause sanookin: ”ihminen tulee siksi, mitä hän ajattelee”. Sentähden on tärkeätä, että ihmisellä on ymmärryksessään jalo maailmankatsomus, että hän siihen uskoo ja tahtoo sitä noudattaa. Sillä kuta jalompi se maailmankuva on, mikä hänellä on ajatuksissaan, sitä jalommaksi hän itsensäkin muodostuu, jos nimittäin tämä maailmankatsomus ei ole ainoastaan farisealainen tekomuoto, jonka taakse hän peittää todellisen syntiä rakastavan yksilöllisyytensä. Tämä on ihmisen suuri salaisuus, jonka kumminkin jokainen enemmän tai vähemmän selvästi tunneimme. Nyt voi sanoa, että todellisuudessa on olemassa ainoastaan kaksi eri suhdetta, missä ihminen voi olla ulkomaailmaan. Toinen suhde on se, että ihminen on itsekäs, että hän ajattelee itseään etukädessä, ei pidä muita ihmisiä lähimäisinään missään syvemmissä merkityksessä, ei pidä eläimiä nuorempina veljinään, joita hänen tulee auttaa, ei pidä luontoa suurena Jumalan ilmennyksenä, jota hänen tulee rakastaa ja kunnioittaa, ei katsele ihmetellen ja ihaillen maailmankaikkeuden suurta elävää ihmeellistä järjestöä — vaan että hän on itsekäs.

Tämä on toinen suhde. Ihminen vetäytyy silloin oinaan itsekkyyteensä, vihaa tai halveksii muuta ihmiskuntaa ja alemmaa luomakuntaa ja sulkeutuu pois muusta maailmasta.

Mutta toinen mahdollinen suhde, missä ihminen voi olla ulkomaailmaan, on epäitsekkyyys. Epäitsekkäs ihminen rakastaa muita ihmisiä veljinään, vilpittömästi ja kunnioittavasti, ei enemmän kuin itseään eikä vähemmän kuin itseään vaan kaikkia yhtä paljon, rakastaa eläinkuntaa olentoina, joita hänen tulee auttaa ja hyvin kohdella, ihailee koko luontoa Jumalan suurena kirjana, josta hänen tulee oppia, kunnioittaa koko elämää

ihmeellisenä ihanana taideteoksena, josta hän saa nauttia ja nauttiessaan viisastua. Tämä on toinen suhde, täydellisesti epäitsekäs suhde, johon ihminen voi asettua. Ja tietysti me myönnämme, että samoin kuin ei ole monta, jotka äärimäisyyteen saakka olisivat itsekkäitä, jotka eivät vähääkään välittäisi mistään muusta kuin omasta minuudestaan, omista nautinnoistaan ja himoistaan, samoin ei myöskään ole monta, jotka täydellisesti osaisivat olla epäitsekäitä, jotka eivät koskaan ajattelisi itseään eivätkä asettaisi itseään koskaan edelle muita. Tietysti suurin osa ihmisiä vaeltaa näillä välimailloilla, että ovat sekä itsekkäitä että epäitsekäitä. Kaikki ovat jossain määrässä itsekkäitä, mutta kai kissa on myös syvimmällä epäitsekäs pohja. Kaikki ovat joskus tunteneet tuota merkillistä tunnetta, rakkautta, armeliaisuutta kärsivää kohtaan tai ihailua luonnon kaikkeutta katsellessaan. Kaikki ihmiset ovat silloin tunteneet, että heidän sisässään asuu epäitsekäs henki, joka vain polvistuu elämän eteen täynnä kunnioitusta ja rakkautta kaikkia ja kaikkea kohtaan. Kyllä jokainen ihminen on tätä kokenut. Hänen sisällään on tällainen epäitsekäs minä ja samalla loinen, itsekäs ihminen.

Asian näin ollen voimine kysyä: jos tahdomme muodostaa itsellemme ymmärryksellisen maailmankatsomuksen, niin millainen se on oleva? Ja luonnollisesti heti siihen vastaamme: se on oleva sellainen, joka antaa voimaa tuolle paremmalle itselle, joka siis kehottaa meitä nousemaan ja noudattamaan tuon epäitsekään minämme ääntä eikä sitä, mikä vain alemmaa itseämme miellyttää.

Ja jos kysymme, minkälaisia maailmankatsomuksia nyt on meillä ihmisillä tarjona, nimittäin ymmärryksen alalla, niin voimme erottaa niitä kolme. Ylimalkaisesti katsoen on niitä tarjolla kolme. Ja vaikka niissä kaikissa on jotain hyvää,

voim-me kumminkin tehdä sellaisen eron niiden välillä, että sanomme toisen niistä enemmän antavan sijaa alemmalle minälle kuin toisen. Nämä kolme maailmankatsomusta ovat: ensiksi materialistinen, toiseksi kirkollinen ja kolmanneksi teosofinen eli tosiuskonnollinen maailmankatsomus.

Katselkaamme nyt ensiksikin materialistista maailmankatsomusta. Silloin en tietysti puhu materialisteista itsestään. Heidän joukossaan on samoin kuin muualla erinomaisen hyviä ihmisiä, mutta ne ovat silloin sellaisia, joilla ymmärryksessään on huonompi maailmankatsomus kuin todellisuudessa. Onhan tämä kaunista, mutta meidän täytyy silloin sanoa, että heidän ymmärryksensä vakaumus ei ole omiansa auttamaan heitä eteenpäin sillä tiellä, jota he oman sielullisen luontonsa perusteella voisivat kulkea. Mikä on nimittäin materialistinen maailmankatsomus? Sen mukaan nimittäin ihminen on ruumiillinen olento, joka elää täällä näkyväisessä maailmassa yhden ainoan kerran ja kuoltuaan ei ole hänestä mitään enää jäljellä, kaikki on hänelle loppunut. Koko maailmankaikkeus on vain sokeiden voimien keskinäisen leikin tulos, elämällä ei ole mitään siveellistä pohjaa, maailman takana ei ole mitään järkeä, ei mitään itsetietoista jumalaa. Siksi ei mikään oikeastaan ihmistä velvota, ei ole hänellä mitään syytä panna enemmän arvoa itsekäille ominaisuuksille kuin sellaisille, jotka suorastaan johtuvat ja riippuvat hänen ruumiistaan. Miksikä hän mieluummin kieltäisi ruumistaan kuin hyvin sitä hoitaisi ja palvelisi? Tietysti jos materialistisesta maailmankatsomuksesta teemme johtopäätökset ja pidämme niistä kiinni, niin sen mukaan ihmisellä ei ole mitään syytä koettaa elää muulla tavoin kuin miten hänen oma ruumiillinen olemuksensa häntä kehottaa elämään. Koska me olemme ruumiillisia olentoja, koskei meillä ole muuta kuin tämä näkyväinen ruumis, niin siinä tietysti asun kaikki se viisus, mikä on saatavissa, mitä me tarvitsemme. Kun vaan nou-

datamme ruumiimme ääntä, olemme onnelliset ja teemme sen mitä meiltä voidaan vaatia.

Tämä on aivan selvä johtopäätös materialismista, sillä sen mukaan kaikki ajatus, tunne, sielullinen elämä on suoranainen tulos aineellisesta kehityksestä. Siis juuri ainetta, ruumista on palveltava, sitä kehitettävä, sitä eteenpäin vietävä, sillä se on ainoa perustus. Sentähden ihminen, jolla on materialistinen maailmankatsomus, ei voi olla tuntematta itseään toisinaan onnettomaksi, jopa alituisesti levottomaksi. Kun kuolema häntä lähestyy, ei hän voi olla ajattelematta sitä joko katkeruudella tai surulla. Jos hänen elämänsä on ollut ulkonaisesti onnellinen, ajattelee hän kuoleman lähestyessä: ”nyt loppuu koko onni! mennyttä on kaikki!” ja silloin hän itsekkin ihmetellen huomaa, että elämä onkin ollut sängen tyhjää, sillä ei ole ollut mitään tarkoitus; aina kun hän onnea tavoittaessaan oli luullut sen saavuttaneensa, hän olikin huomannut olevansa tyytymätön, sielunsa kaipasi jotain muuta, ja nyt kuoleman tullessa on kaikki lopussa.

Mutta harvoin elämä on ulko-naisesti läpeensä onnellinen. Ja mikä tarkoitus on onnettomalla elämällä materialismin kannalta? Se jos mikään tuntuu turhalta ja tyhjältä.

Elämä on itse asiassa materialistin silmillä katsottuna aina kolkkoa ja onnetonta, sillä enimmäkseen se kuitenkin on vaivaa, ponnistusta ja kärsimystä. Materialistin jos kenen täytyy viisaan Salomonian lailla tunnustaa: ”minä katsoin kaikkea mitä on auringon alla, ja katso se oli turhuutta ja hengen vaivaa”, taikka sitten sanoa suuren runoilijan Göthen sanoilla: ”jos ajattelen omaa elämäni, niin korkeintaan neljä viikkoa olen ollut täysin onnellinen, muun ajan olen viettänyt vaikeassa työssä, vaivassa ja huoleessa.” On aivan luonnollista, että materialistin

näin täytyy ajatella ja itselleen tunnustaa, ettei hänen maailmankatsomuksensa voi antaa iloa ja lohdutusta.

Sitten meillä on toinen maailmankatsomus, kristillinen, se tunnettu, jonka mukaan me ihmiset kyllä olemme ruumiillisia olentoja, jotka elämme tässä näkyväisessä maailmassa yhden ainoan kerran, mutta joilla kumminkin on n. k. sielu, joka jää elämään kuoleman jälkeen. Tällainen on kristillinen maailmankatsomus ja se on siis paljon lohdullisempi kuin materialistinen. Kristitty voi ajatella, kun hiin on onneton elämässä, kun hänellä on vaikeita vastuksia ja huolia: ”tämä elämäni on lyhyt ohimenevä valmistusaika, todellinen elämäni alkaa vasta kuoleman perästä, se on sieluni elämä ijankaikkisuudessa.” Hän voisi aina näin ajatella, ellei hänen uskonsa mukaan tuossa ikuisuudessa olisi kaksi mahdollisuutta. Se voi tulla vietetyksi joko suurimmassa onnessa tai — suurimmassa onnettomuudessa. Ja juuri tämä seikka, että ihmissielun saattaa käydä huonosti, että se kuoleman jälkeen voi joutua ijankaikkiseen kadotukseen, juuri tämä on omiansa synkistyttämään kristillisiä maailmankatsomusta, sellaisena kuin sitä vielä opetetaan kansalle kaikissa kristillisissä maissa. Sellainen ihminen, joka lujasti uskoo ikuiseen helvettiin, ei voi koskaan olla täysin onnellinen ja rauhallinen. Ennenkuin hän on tehnyt sangen syviä sielullisia ja henkisiä kokemuksia, täytyy hänen aina epäillä ja pelätä omaa kohtaloaan kuoleman jälkeen. To tiedätte kuinka monet ihmiset voivat joutua suuriin tuskiin ja aivan epätoivon partaalle, kun eivät ole varmat siitä, kuinka heidän tulee käymään loppumattomassa ijankaikkisuudessa. He uskovat, että kuolemmattomuus heitä odottaa, mutta uskovat myöskin samalla tuohon hirvittävään pimeään mahdollisuuteen, että saattavat joutua ikuiseen kadotukseen. Vasta silloin kun he ovat tehneet niin syviä sielullisia kokemuksia, että ovat saavuttaneet ”rauhan Jumalan kanssa”, ovat he niin vannat omasta kuoleman jälkei-

sestä kohtalostaan, ikuisesta elämästään, että voivat tuntea itsensä onnellisiksi. Me voimmekin huomata, että kristityt sellaiset, jotka ovat päässeet tähän sisäiseen kokemukseen, ovat todella rauhallisia, hyviä ihmisiä. He lähestyvät epäitsekyyden ihannetta, he todella koettavat kulkea hyvän tiellä ja heidän sydämissään asuu ilo, tyyneys, rauha.

Mutta suurimmassa osassa kristityitä, useimmissa ihmisissä ei ole vielä tällaista varmuutta, vaan he koettavat mieluummin välttää näiden asiain ajattelemista, sillä jos he niitä ajattelisivat, voisivat he pelossaan ja epävarmuudessaan vaikkapa kadottaa järkensä.

Ja sitten, kun katsotaan tämän maailmankatsomuksen toista puolta, missä määrässä se auttaa ihmisen epäitsestä minää eli tekee hänen suhdettaan ympäristöön epäitsekkäämmäksi, niin meidän on myönnettävä, ettei se ole omiansa täydellisesti kehottamaan häntä epäitsekkääksi. Vasta silloin kun hän on tehnyt noita syviä sisäisiä kokemuksia, voi hän todella ruveta kulkemaan eteenpäin epäitsekyyden tietä. Vaan niin kauan kuin hän vaeltaa epäilyksen laaksossa ja ajattelemattomuuden pimeydessä, niin kauan hän ei tunne erityistä pakkoa eikä voimaa tai intoa pyrkimään eteenpäin rehellisyyden, puhtauden ja ihmisrakkauden tiellä. Hän ei näe mitään syytä, miksikä hänen pitäisi kasvattaa itsessään tuota epäitsestä minää ja sentähden hän elää niin ja näin, niinkuin kaikki muutkin, mistään enempi välittämättä ja suuria ajattelematta. Hän ei tunne voimaa mihinkään erityisempään pyrkimykseen.

Vieläpä on tullut yleiseksi tavaksi juuri tämän maailmankatsomuksen nojalla puolustella henkistä ja siveellistä välipitämättömyyttä, jopa usein henkistä alhaisuutta sillä, että sanotaan: ”ihminen on synnissä syntynyt ja auttamattomasti syntinen olento. Mehän olemme maan matosia, mitä meiltä voidaan

vaatia, mitä pyytää? Jumala on luonut meidät näin heikoiksi ja huonoiksi, mitä me sille voimme? Emme voi tulla pyhimyksiksi, ja mikä pakko olisikaan?”

On aivan selvää, että vaikkeivät ihmiset sanoisikaan näin itselleen, vaikkeivät he itsetietoisesti näin resoneeraisikaan, niin tietämättään he juuri tällä tavoin puolustelevat itseään sisänsään. Ja jos tarkastamme kristikuntaa ympärillämme, huomaamme, että suurin osa ihmisiä elää juuri tämän mukaan, välittämättä henkisestä kehityksestään.

Tulemme sitten kolmanteen maailmankatsomuksen, jota kutsuin teosofiseksi. Voisimme myös kutsua sitä tosiuskonnolliseksi, koska voimme sanoa, että teosofinen maailmankatsomus sisäisessä, sielullisessa merkityksessä on myös sellaisella ihmisellä, joka on todella uskonnollisesti herännyt. Teosofisen maailmankatsomuksen mukaan ihminen ei ole tämä näkyväinen ruumiillinen olento vaan henkinen olento, joka on ruumiiseen pukeutunut. Elämä ei ole sattuman leikkiä eikä sokeiden voimien tulos, luonto ei ole järjetön koneisto, vaan niinkuin ihminen itsessään on sielu, niin on maailma ainoa todellisuus — Jumala, se sisäinen henki, se sielu, se elämä, joka on kaiken näkyväisen takana, josta koko ulkonainen maailmankaikkeus on vain aistillinen ilmaus. Mutta ainoa todellisuus on Jumala, henki, järki. Ja ihminen on lähtenyt tästä elämän hengestä, tästä jumalallisesta järjestä, ja hän on itsessään sielu ruumiiseen pukeutunut.

Ja mikä on ihmisen elämän tarkoitus? Sen tarkoitus on henkinen kehitys. Tämä fyysillinen, näkyväinen, aineellinen elämä on koulu, jossa ihminen on oppiakseen ja kasvaakseen. Ja teosofisen maailmankatsomuksen mukaan ihminen ei ole tässä näkyväisessä maailmassa ensi kertaa, vaan hän on täällä ennenkin ruumiillisesti asustanut ja tulee taas tänne takaisin, pu-

keutuu uudestaan näkyväiseen ruumiiseen eli ilmennysmuotoon voidakseen kehittyä. Sillä kaikki todellinen elämä on kehitys, on sisäisen elämän eli tajunnan kehittymistä muodoissa ja muotojen kautta. Henkinen tajunta pukeutuu muotoihin, alemmista yhä ylempiin ja ihminen on siten tulos pitkän pitkää kehityksestä. Senjälkeen kun hän vihdoin on tullut ihmiseksi on hän kauan aikaa kasvattanut itsessään ainoastaan itsekkyyttä ja nyt on hän kehityksessään tullut sille kohdalle, jolloin epäitsekkyyks alkua hänessä ilmetä ja alkua taistelun itsekkyyttä vastaan, jotta se lopulta täydellisesti voittaisi.

Teosofisen maailmankatsomuksen mukaan ihmisellä siis on sisässään tällainen epäitsekkäs, jumalallinen puoli, jonka tulee kehittyä ja joka aikain kuluessa vähitellen kehittyikin täydellisyyteen ja itsetietoon. Eikä elämä ole mitenkään toivoton tai onnettomasti järjestetty. Ihmisen kehitys ei voi jäädä kesken, sillä hän on ollut täällä ennen ja tulee tänne takaisin ja se merkitsee, että hän voi jatkaa missä hän nyt lopettaa eikä mikään työ koskaan mene hukkaan. Hänen ei tarvitse ajatella: ”nyt seuraa loppumaton ijankaikkisuus aivan toisenlaisissa oloissa ja minä voin olla siinä ikuisesti onneton ja kadotettu, jollen ole joutunut oikealle tolalle tässä elämässä.” Hänen ei tarvitse näin huolehtia, sillä elämä on järjestetty rakkauden ja järjen mukaisesti. Ihminen voi ajatella: ”elämä on tarkotettu ainoastaan epäitsekkään minuuden kasvattamiseksi, ja minä teen nyt mitä voin eikä mikään hyvä ponnistus mene hukkaan, vaan kantaa aina hedelmiä.”

Tällainen on teosofinen maailmankatsomus. Se lohduttaa ja tukee meitä kaikin tavoin, selittää sielulle, mikä sen tarkoitus on, avaa järjen silmät näkemään, että elämä on oikeutta, järjestystä, suloa. Ja millä tavoin teosofia auttaa sisällisiä pyrkimyksiämme? Se sanoo aivan suoraan: meidän velvollisuutemme,

ainoa luonnollinen velvollisuutemme on juuri kehittää itseämme, tuota parempaa minäämme, sillä se on meissä ainoa, mikä on ikuista. Sisäinen tajuntamme on nyt noussut siihen kohtaan, että se alkaa taistella alempaa luontoa vastaan. Sentähden, jos tahdomme elää todellisesti, tulee meidän juuri kaikin tavoin viljellä ja kasvattaa tätä henkistä sisäistä minäämme.

Teosofinen maailmankatsomus siis, jos sen järjessämme omistamme, auttaa meitä muuttamaan parempaan päin suhdettamme maailmaan ja ihmisveljiimme. Mutta jos uskomme materialistiseen maailmankatsomukseen, silloin, teoretisesti puhuen, meillä ei ole mitään syytä pyrkiä henkisesti ja sielullisesti eteenpäin. Ei meillä myöskään, jos omaksumme tuon tavallisen kristillisen maailmankatsomuksen, ole mitään varmuutta pyrkimyksessämme, emme tiedä, onko mitään tarkotusta sillä, että erityisesti pyrimme siveellisesti kasvamaan. Mutta jos meillä on teosofinen maailmankatsomus, ymmärrämme sen saman, minkä jokainen, joka on tehnyt syviä uskonnollisia kokemuksia, ymmärtää, nim. että ainoa pysyväinen ja todellinen on juuri tuo epäitsekäs itsemme, joka rakastaa kaikkia sen nojalla, että se itse asiassa on kaikissa yhtä, ja jota meidän täytyy kutsua Jumalaksi, koska se on kaikkialla, koska se on luonnossa, koska se on salaisuus koko elämän takana. Kun todellisesti saamme kiinni tästä sisäisestä jumalihmisestä — ja jokainen on jonakin hetkenä elämässään tuntenut tämän sisäisen Itsen — ja kun järjessämme olemme omistaneet maailmankatsomuksen, jonka mukaan siilien pyrkiminen on ainoa velvollisuutemme, — silloin alamme muuttua rauhallisiksi, tyyneiksi, meillä ei ole mitään surua tai pelkoa ja ilomme on siinä, että pyrimme eteenpäin kaikessa hyvässä.